

РОЗДІЛ 7 ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО

УДК 811.111'37'255.4=161.2:82-34](045)
DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2024.36.34>

ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ АТМОСФЕРИ САСПЕНСУ В ПОВІСТІ-КАЗЦІ “WHISPERING IN THE WIND” А. МАРШАЛЛА

SPECIFIC FEATURES OF RECREATING THE ATMOSPHERE OF SUSPENCE IN THE ALAN MARSHALL'S FAIRY TALE NOVEL “WHISPERING IN THE WIND”

Борбенчук І.М.,
orcid.org/0000-0003-3531-6884
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії, практики та перекладу англійської мови
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Самчук А.О.,
orcid.org/0009-0000-3923-8233
студентка II курсу магістратури факультету лінгвістики
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

У статті розглянуто сучасні підходи до визначення поняття «саспенс» та особливості його застосування у художньому тексті. Майстерність автора виявляється у здатності встановлювати емоційний зв'язок із читачем, тому саспенс є зручним інструментом, що дозволяє створити напругу, розказати важливі життєві уроки, викликати спектр почуттів і прищепити любов до історій. На матеріалі повісті-казки австралійського письменника Алана Маршалла «Шепіт на вітрі» («Whispering in the Wind») встановлено ключові образні та нарративні засоби формування сюжетного напруження, визначено їх обумовленість у тексті. У результаті проведеного аналізу з'ясовано, що лексичні засоби слугують для відтворення австралійського колориту й внутрішньої напруги, чим підсилюють атмосферу саспенсу. Зокрема, образи-відчуття вказують на приховану загрозу в природі, образи-конативи свідчать про небезпеку і підсилюють драматизм ситуації, оцінні образи передають негативну характеристику в поведінці персонажів, образи-картини розкривають емоції через зовнішній вигляд героїв, я-схеми дозволяють читачеві пережити ті ж самі емоції, що і персонаж, та фактично приміряти на себе ситуацію, описану в казці. Своєю чергою, атмосферу напруги створюють такі лексико-семантичні засоби, як іронія (в конкретних моментах поглиблює насмішку, повчання, розважання), персоніфікація (підкреслює драматичність і виражає застереження), порівняння (додає художню образність), символізм (число три, сірий колір, тварини, які символізують небезпеку). Важливим виражальним засобом є епітет, до якого вдається автор, щоб змалювати картини природи, візуалізувати вигаданих героїв, підкреслити їхні риси характеру і зовнішній вигляд. Помічено, що А. Маршалл використовує специфічну лексику (австралійський сленг і діалект, назви австралійських рослин і тварин), що, з одного боку, допомагає зануритися в невідомий загадковий світ, а з іншого – визначити особливості ідіостилю автора, який свою любов до рідного краю передає через описи специфічних, суто австралійських реалій.

Ключові слова: атмосфера напруги, саспенс, ідіостиль, лексико-стилістичні особливості.

The article explores present-day approaches to the definition of the concept of “suspense” as well as specific features of its application in a literary text. The author’s skill is demonstrated in the ability to establish an emotional connection with the reader, suspense being a convenient tool for creating tension, teaching important life lessons, evoking a range of feelings and fostering passion for stories. Based on the material of the fairy tale novel “Whispering in the Wind” by an Australian writer Alan Marshall, the article identifies the key figurative and narrative means of forming plot tension as well as defines their significance in the text. According to the results of the analysis, it has been found out that lexical means serve to recreate the Australian local specificity and internal tension of the plot, thereby enhancing the atmosphere of suspense. In particular, so-called sensational images indicate a hidden threat in nature, conative images point to danger and increase the drama of the situation, evaluative images convey negative characteristics in the behaviour of personages, images-pictures reveal emotions through the characters’ appearance, while I-schemes allow the reader to experience the same emotions as the character and actually live vicariously through the situation described in the fairy tale. In its turn, the atmosphere of tension is created by such lexical and semantic means as irony (at certain moments it intensifies mockery, admonition, amusement), personification (emphasizes drama and expresses warnings), simile (adds artistic imagery), symbolism (e.g. the number three, gray colour, animals symbolizing danger). Another important stylistic device is the epithet, employed by the author to describe the nature, visualize unusual fictional characters, and emphasize their traits

and appearance. It is also pointed out that A. Marshall uses specific vocabulary (Australian slang and dialect, names of Australian plants and animals), which, on the one hand, helps immerse the reader in an unknown mysterious world, and, on the other hand, defines the features of the author's individual style, who expresses his love for his native land through descriptions of specific, purely Australian realities.

Key words: linguistic and stylistic means, suspense, plot tension, individual style.

Постановка проблеми. Повість-казка «Шепіт на вітрі» відомого австралійського письменника Алана Маршалла вийшла українською мовою у 1990 році. Автор, застосовуючи літературний прийом саспенсу, тримає читача у стані напруги й очікування, хвилювання і тривоги за героїв, але разом з тим відкриває неймовірний пригодницький світ та унікальність австралійського континенту. Атмосфера саспенсу здатна занурити у художній текст, спонукати до схвилюваного спостереження за розвитком подій, вибудувати глибокі емоційні зв'язки між читачем і героями.

Актуальність дослідження зумовлена зацікавленістю до вивчення саспенсу в дитячій літературі, яка допомагає розуміти причинно-наслідкові зв'язки, розвиває навички критичного мислення, сприяє морально-естетичному вихованню дітей, що довгий час лишається поза увагою сучасних дослідників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові розвідки, присвячені вивченню атмосфери саспенсу та сфокусовані переважно на творах жанрів трилеру й фентезі, знаходимо у вітчизняних (О. Божко, О. Воробйова, О. Гордієнко, О. Коляденко тощо) та іноземних (R. Barthes, G. Dove, F. Smuts, D. Zillmann) учених. Дослідники (лінгвісти, літературознавці, перекладознавці, психологи тощо), враховуючи властивість саспенсу впливати на аудиторію, по-різному пояснюють і оцінюють це явище. Так, відомий кінорежисер А. Гічкок зауважив, що проблема саспенсу полягає в тому, «...що небагато людей знають, що це таке», однак визнавав його «найпотужнішим засобом утримання уваги глядача» [9]. Літературний критик К. Белсі відмітила, що тексти з елементами несподіванки здатні викликати тривогу й хвилювання за життя у жорстокому світі [4, с. 43], а психолог Д.А. Міллер звернув увагу, що непередбачуваність, притаманна наративам саспенсу, може посилити в людей відчуття невизначеності, що спонукає до пошуку стабільності й порядку [7]. Натомість Дж. Дав виділив три основні характеристики поняття «саспенс»: виникає лише за умови, що читач залучений до тексту; переважно залежить від зрушення дії, ніж від її затримки; посилення інтересу до того, що трапиться далі, залежить від того, яка інформація була подана читачеві раніше, який чим більше знає, тим сильнішим є його прагнення дізнатись ще більше [5, с. 4].

Варто зазначити, що творчість А. Маршалла науковці (H.P. Heseltine, D. Wood, J. McLaren, M. Wilding) розглядають з позиції цінності змалюваного австралійського колориту та пояснюють це індивідуальним стилем письменника.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає у визначенні специфіки формування атмосфери саспенсу у повісті-казці «Шепіт на вітрі» А. Маршала та визначенні ролі саспенсу у створенні образної системи та веденні розповіді. Мета дослідження зумовила реалізацію таких **завдань**: окреслити розуміння атмосфери саспенсу в сучасних наукових студіях; виявити особливості ідіостилю А. Маршалла й засоби створення атмосфери саспенсу в оригінальному тексті «Whispering in the Wind»; дослідити лексико-стилістичні засоби, які формують атмосферу саспенсу в повісті-казці «Whispering in the Wind» А. Маршалла.

Виклад основного матеріалу. Майстерність письменника проявляється в здатності встановлювати глибокий емоційний зв'язок із читачами, занурювати їх у розповідь і дозволити відчувати себе частиною написаної історії. Дитячі письменники створюють цілі світи, які розпалюють уяву, розповідають важливі життєві уроки, викликають великий спектр емоцій, прищеплюють любов до читання з юних років.

У повісті-казці «Whispering in the Wind» А. Маршалл не лише створив казковий світ, але й наповнив історію щирою любов'ю до своєї батьківщини, що можна вважати характерною особливістю ідіостилю письменника. Найяскравіше це проявляється в описах природи Австралії, що поєднуються із місцевими легендами і віщуваннями: *He would have to ride by the Plain of Clutching Grass to the Giant's Castle, through the bush where the Pale Witch lives, across the Lonely Desert and on and on until he came to the Last Hill. Here, there grows a gum tree so old it remembers the beginning of the world. He must sit beneath this tree till the moon rises from behind the earth. When its face sits on the rim of the world a great castle will be silhouetted against it. The tree will speak and tell the boy how to find the castle and the Princess* [6, с. 10]. – *Він має їхати рівниною, де росте трава-пастка, до замку Велетня, потім лісом, де живе Бліда Відьма, тоді подолати Пустелю Самотності і їхати аж до Останнього Пагорба. Там росте гумове*

дерево, старе як світ. Хлопчик повинен дочекатися лід цим деревом сходу Місяця. Тільки-но Місяць вирине з-за обрїю, на його тлі з'являться обриси замку. Дерево розкаже хлопчикові, як знайти цей замок і Принцесу [3, с. 12]. Ідіостилю автора притаманне використання живого діалогу, що додає динамічності й ширості, як-от розмова між Пітером і Велетнем: – 'Are you afraid of me?' he asked Peter. – 'Yes'. – 'Why?' – 'You tried to kill us.' – 'I must have been mad...' [6, с. 51] – *Ти боїшся мене? – запитав він Пітера. – Так. – Чому? – Бо ти хотів нас убити. – Напевно, я втратив розум...* [3, с. 47]. Серед виражальних засобів можна виділити використання різноманітних тропів (порівняння, епітет, метафора, персоніфікація, гіпербола), а також вживання австралійського сленгу: *bloke* – чоловік або хлопець; *mate* – друг, товариш; *toroke* – вид сови, поширеної в Австралії та Новій Зеландії; *dingo* – дикий пес; *crook* – хворий; *tea* – вечеря.

Розповідаючи історію хлопчика Пітера та його друзів (кенгуру Сіра Шкурка (*Greyfur*), білий верховий поні Місячний Сяй (*Moonlight*), Чоловічок-Смерч Віллі-Віллі (*Willy Willy*), Біла Відьма (*Pale Witch*) автор вдається до створення атмосфери саспенсу, що додає твору відчуття тривоги й неабиякого хвилювання і страху. За класифікацією (на матеріалі концепту страху) О. Коляденко [2, с. 127] у творі було зафіксовано такі лексичні одиниці створення атмосфери напруги:

1) **образи-відчуття**, є найчисельнішими та вказують на приховану загрозу або невизначеність в описах природи (гуркіт грому, спалах блискавки, шум вітру чи рев води), що натякають на небезпеку, яка чатує на героїв. **Образи-відчуття** бувають: **дистантні**: *they could hear its dry, harsh rustling* – чути було сухе, неприємне шелестіння; *it never stops whispering* – яка невпинно шепоче; **контактні**: *I can smell people* – Чую людський дух; *Peter could feel the heat around him* – Пітер відчув тепло навколо себе; **глибинні**: *I feel giddy* – У мене запаморочення; *They were all afraid* – Всі вони відчували страх;

2) **образи-конативи** свідчать про небезпечні події, що відбуваються з героями, активують уяву й підсилюють драматизм ситуації, додаючи твору гостроти й напруженості. Наприклад: *rescue* – врятувати, *wrestle with* – боротися з, *harm* – нашкодити, *kill* – вбити, *protect* – захищати, *suspect* – підозрювати, *whisper* – шепотіти, *hide* – ховатись, *dare* – наслідитись;

3) **оцінні образи** дають негативну характеристику поведінки персонажів, спрямовують

увагу на деталі та формують атмосферу загадковості й напруги навколо подій. Наприклад: *prisoner* – ув'язнена, *dangers* – небезпека, *violent movement* – жорстокі рухи, *ferocious animal* – лютий хижак;

4) **образи-картинки** пов'язані з вираженням емоцій або зовнішнього вигляду героїв. Наприклад: *a worried expression* – стурбований вираз обличчя, *look depressed* – мати пригнічений вигляд, *be mad with rage* – шаленіти від люті, *bite the fingernails* – гризти нігті;

5) **я-схеми**, які підсилюють напругу переносючи емоції персонажа на читача й дозволяючи йому відчувати себе на його місці. Фактично персонаж переживає сильні емоції (злість, страх) і читач починає відчувати те саме, оскільки емоційно залучений в загальну атмосферу твору. Наприклад: *I want to rescue her* – Я хочу врятувати її; *I distrust people* – Я зневірилась в людях; *I don't want to be loved* – Я не хочу щоб мене любили; *I kill without fear or favour* – Я вбиваю без страху й упередженості.

А. Маршалл детально описує зовнішній вигляд героїв, вдаючись до гіперболізації у змалюванні частин тіла. Цей прийом застосовує до негативних персонажів, чим перетворює їх на гротескні фігури з чітко вираженими лихими рисами. Зокрема, описуючи велетня Джарра, автор неодноразово зосереджує увагу читачів на окремих частинах його величезного тіла, а саме:

1) акцентує увагу на величезному розмірі ока, що не кліпає та сигналізує про небезпеку для героїв: *In a moment his eye filled the opening. It was a huge eye with long lashes that looked like reeds on the edge of a pool. Peter could have blinded him with one crack from Thunderbolt but he couldn't force himself to be so cruel. The unblinking eye looked straight at them* [6, с. 45] – ...І за мить в отворі печери з'явилося око – величезне, з довгими віями, схожими на очерет. Пітер одним ударом Громовака міг осліпити велетня, але ніколи б не дозволив собі такої жорстокості. Око, не кліпаючи, дивилося просто на них [3, с. 41];

2) підкреслює розмір язика та порівнює із крилами дракона, що сповіщає про смертельну небезпеку: *Then the giant's mouth opened and Peter saw his huge tongue, flapping like a dragon's wing in a cave. He felt frightened and wished he was down on the ground with Lowana* [6, с. 233] – Джарра розкрив рота, і Пітер побачив його здоровенний язик, що тріпотів, мов крила дракона в печері. Хлопець злякався, йому дуже захотілося бути зараз на землі поруч з Лованою [3, с. 201];

3) страх викликає опис голови й обличчя: *ferocious face* – лютий вираз обличчя, *his huge head striking the rocky top of the cliff* – потилиця, яка настільки важка, що збила з верхівки скелі величезні валуни;

4) змальовує тіло велетня: *He is as tall as a mountain and his boots are five feet long* [6, с. 42] – Височенний, як гора! Тільки сама його ступня сягає з німори метра [3, с. 39], *a mighty body that seemed to Peter like a vast shadow descending upon him* [6, с. 232] – могутнє тіло нависло над Пітером величезною хмарою [3, с. 199].

Як було зазначено, А. Маршалл приділяє особливу увагу картинах незвичайної природи Австралії, для яких використовує чимало епітетів, що здатні викликати відчуття небезпеки. Досить моторошно змальована трава-пастка, яка є випробуванням для дітей дорогою в дорослий світ. Щоб передати напругу, автор використовує епітети: *tangled growth of stems and leaves* – густе сплетіння стебел і бадилля; *the constant whispering* – нескінченний шепіт; *a loud hissing* – голосне сичання, *the sound of a thousand angry snakes* – звуки тисячі злих гадюк, *dark shadows* – зловісні тіні, *dry waves* – сухі хвилі, *quivering stems* – тремтячі стебла, *pale stems* – бліді стебла.

Завдяки епітетам створено образ химерного й дивовижного створіння Баньїпа, що стереже Прекрасну Принцесу. Через описи *clawed hands* (пазуристі лапи), *thick, inflexible tail* товстий пружний хвіст, *immense size* (величезний зріст) *cumbersome and heavy* (огрядний і неповороткий), *the strangest animal* (найдивніша тварина) підкреслено незвичайний вигляд істоти, що викликає в решти героїв і читачів здивування. Роблячи акцент на його густому хутрі (*thick fur*) й довгій, скуйовдженій гриві (*untidy and long*), автор підкреслює неохайність й дикість персонажа. Для візуалізації Баньїпа автор вдається до різноманітних порівнянь з іншими, більш поширеними тваринами: тіло його нагадує тіло гігантського вомбата (*giant wombat*); хвіст його схожий на кенгурячий (*kangaroo-like tail*); довга шия порівнюється з жираф'ячою (*the long neck of a giraffe*).

Не менш важливим є згадування назв окремих австралійських рослин й тварин, що можна віднести до інструментів створення атмосфери саспенсу у творі. Адже використання слів з місцевих діалектів чи будь-яких притаманних певному регіону зазвичай викликає відчуття невідомості та навіть внутрішньої тривоги. Яскравими прикладами лексеми: *billy* – металева ємність для кип'ятіння води, заварювання чаю або приготування їжі на вогні; *bush* – ділянка землі, вкрита кущами

та деревами, яка ніколи не оброблялася і на якій проживає мало людей; *wombat* – австралійський ссавець з сильними короткими ногами, які він використовує для риття; *kookaburra* – великий австралійський птах; *platypus* – качконіс; *crimson parrots* – яскраво забарвлений папуга зі східної Австралії; *she-oak tree* – вид австралійської сосни; *lyrebird* – лірохвіст, австралійський птах з довгими ногами; *possum* – опосум; *brumby* – дикий австралійський кінь.

Серед лексико-стилістичних засобів, що створюють атмосферу саспенсу, було виділено іронію, яка також виконує функції:

1) *насмійки* (*'Anyway, I have a wonderful collection of photographs if you would care to see them. I developed the film I found in the cameras.'* – *'Another time', said Greyfur, who hated looking at photographic collections* [6, с. 73] – До того ж у мене чудова колекція фотографій. Якщо хочете, можете подивитися. Я проявила всі плівки, які були в фотоапаратах. – Іншим разом, – відмовилася Сіра Шкурка, яка страшенно не любила переглядати фотоальбоми [3, с. 64];

2) *повчання*, що в іронічній формі показує недолугість, пихатість й жадібність Короля, який сам пише правила змагань: *'That's enough,' said the King testily. 'Let's get on with the competition. I know the rules – I wrote them* [6, с. 191] – Досить, – роздратовано урвав його Король. – перейдімо до змагання. Я чудово знаю правила, адже сам їх писав [3, с. 166];

3) *розважання*, коли Пітер розмовляє з відьмою про те, як їй було б краще його приготувати, і таким чином намагається виграти час: – *'How are you going to cook me?' he asked. – 'How would you like to be cooked?' countered the witch. – 'I think I would like to be roasted and flavoured with the Bo Bo herb'* [6, с. 74] – А яку страву ви збираєтеся з мене приготувати? – запитав він. – А що б ти хотів, щоб я з тебе зробила? – відьма йому на те. – Я хотів би, щоб мене підсмажили і приправили листям бо-бо [3, с. 64].

Емоційної глибини й напруги додає персоніфікація, що відтворює загальний настрій сцени, підкреслює драматичність і навіть виражає застереження. Події супроводжуються яскравими описами природи, де дерева хитають своїми головами (*the trees shook their heads*), ліс страждає від спраги (*the trees around here were becoming thirsty for rain*), грім своїм гуркотом втопив голос Сірої Шкурки (*a loud clap of thunder drowned her voice*); повний місяць плыв небом (*a full moon sailing in the sky*), а власне австралійські евкалипти прислухаються до розмов головних героїв й передають усе іншим

деревам у Недремному Лісі (*the crowding gums stood listening to their thoughts and whispering their knowledge to those behind them*) [6, с. 107].

Впливовим лексико-стилістичним засобом у повісті-казці є **порівняння**, яке ґрунтується на зіставленні окремих явищ та речей, зокрема з:

1) **природними явищами**: *It overwhelmed them like a wind – Він пронісся над ними, мов вітер; dark shadows like the shadows of clouds – зловісні міні, як хмари;*

2) **рослинами**: *He went down like the fall of a mighty tree – Він падав, як зрубане дерево; The arm was like the trunk of a tree and just as heavy – Вона нагадувала масивну колоду;*

3) **тваринами**: *a continuous whisper, like the hiss of snakes – шелестіння, схоже на сичання змії; She screamed and jumped to her feet like a cat – Відьма люто заверещала і схопилася на ноги, мов кішка;*

4) **водними об'єктами**: *dry waves that did not refresh the spirit like the waves of the ocean – сухі хвилі, що не бадьорили дух, як хвилі океану; and the mares followed like a river – і, наче ріка, ринули слідом;*

5) **побутовими речами**: *It was like posting letters and parcels into a pillar box – Це було схоже на те, як листи й пакети зникають у поштової скриньці.*

А. Маршалл вдало використовує у творі **символізм**, що створює багатшаровість змісту, надаючи можливість інтерпретації зображуваного через приховані асоціації. Було виявлено символи, пов'язані з числом, кольором й деякими тваринами. Неодноразово зустрічається число три, що означає гармонію, досконалість і навіть циклічність. Наприклад, Пітер тричі пострибав навколо столу після смачного обіду з Сірою Шкуркою,

з Відьмою тричі зробив оберти навколо земної кулі, виконав три завдання Короля, щоб одружитися із Принцесою. З кольорів чітко виражений сірий, який символізує невизначеність і приховану загрозу, та є в імені кенгуру – *Сіра Шкурка (Greyfur)*, в описах трави-пастки, що «*безперервно вигиналася сірими хвилями*» (*rose and fell in waves of grey*), «*гострих пагінців сірої гущавини*» (*harp little fingers of grey*). Окремо згадані тварини є символами небезпеки й страху, наприклад, крук на плечі Блідої Відьми й чорний кіт біля вогнища в хатинці натякають на приховану загрозу, що чекає на кожного, хто потрапить у полон до Відьми.

Висновки. Застосування атмосфери саспенсу в повісті-казці А. Маршалла «*Whispering in the Wind*» обумовлене бажанням автора залучити читача до співпереживання і хвилювання за долю героїв, тримати в стані очікування і бажання дізнатися, чим закінчиться історія. Для створення напруги автор вдається до використання лексико-стилістичних засобів, зокрема іронія поглиблює насмішку, повчання, розважання, персоніфікація підкреслює драматичність і виражає застереження, порівняння додає художньої образності, епітети візуалізують вигаданих героїв та підкреслюють риси характеру. Індивідуальному стилю автора притаманне використання специфічної австралійської лексики (сленг, австралійська фауна і флора), що також допомагає зануритися у світ чарівного й загадкового та відобразити напруження через невідомі, суто австралійські реалії. Перспективи подальшого дослідження вбачаємо у вивченні особливостей відтворення атмосфери саспенсу в українськомовних перекладах творів А. Маршалла та визначенні перекладацьких трансформацій, які зберігають і передають задум автора.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Божко О. Атмосфера «саспенс» як домінуюча ознака літературного жанру «фентезі». *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»*. 2017. № 67. С. 51–54.
2. Коляденко О.О. Лексико-семантична репрезентація концепту «страх» в українській наївній та науковій картинах світу : дис. ... доктора філософії. Київ, 2018. 219 с.
3. Маршалл А. Шепіт на вітрі : повість-казка / пер. з англ. О. Гавури. Київ: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2020. 224 с.
4. Belsey C. *Critical Practice*. 1980. 2nd ed. New York: Routledge, 2002.
5. Dove G. *Suspense in the formula story*. Ohio: Bowling Green University, 1989. 141 p.
6. Marshall A. *Whispering in the Wind*. Melbourne, Victoria: Text Publishing, 2018. 256 p.
7. Miller D.A. *The novel and the police*. Univ of California Press, 1988.
8. Smuts, A. The Desire-Frustration Theory of Suspense. *The Journal of Aesthetics and Art Criticism*, 2008, 66 (3), Pp. 281–290.
9. Zillmann D. Anatomy of Suspense / The Entertainment Functions of Television. In P.H. Tannenbaum (Ed.). 1980. Pp. 133–136.